

LETTERS PATENT APPEAL

Before ਐਸ.ਐਸ. ਦੁਲਟ ਅਤੇ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਜੇ.ਜੇ.

ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ।

1963 ਦੇ ਪੱਤਰ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰ. 211.

ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ) ਐਕਟ (1954 ਦਾ XLIV) - ਐੱਸ. 10— ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ - ਅਜਿਹੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹੀਤਾ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵਾਹਗਾ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਅਸਲ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ-ਵਿਭਾਗ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੁਲਨਾ ਬਿਨਾਂ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਖਰੀਦ ਮੁੱਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ—ਕੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇੰਦਰਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤ ਅਸਲ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤ-ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਵਿਭਾਗੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਲਈ ਖਰੀਦ ਮੁੱਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਜਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੱਕਦਾਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਅੰਤ ਇਹ ਨਿਰਪੱਖ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਭਾਵੀ ਸਬੂਤ ਜੋ ਜਾਂ ਤਾਂ

ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜੇ ਵਿਭਾਗ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਹਨ, ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ

-2-

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਭਾਗ ਲਈ ਜੇ ਵੀ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਕਿ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦਾਅਵਾ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕਰੇ, ਉਸ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇ ਵੀ ਉਸ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਲੀ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਅਖੌਤੀ "ਵਾਘਾ ਤੁਲਨਾ"।

ਜੇ ਐਸ ਚਾਵਲਾ, ਐਚ ਐਸ ਵਾਸੂ, ਬੀ ਐਸ ਵਾਸੂ, ਐਚ ਐਲ ਸਰੀਨ ਅਤੇ ਆਰ ਕੇ ਸੈਣੀ, ਵਕੀਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਨਿਰਣਾ

ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਜੇ.-ਇਹ ਹੁਕਮ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲੈਟਰਜ਼ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਛੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੇਗਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 1963 ਦੀਆਂ 211 ਤੋਂ 214 ਤੱਕ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ।

ਜੇ., ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਤੱਥ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ।

ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰ: 372 ਆਫ 1963, 1961 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 1490 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 379 ਆਫ 1963 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਮਹਾਜਨ, ਜੇ. ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 1962 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 1647 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਇਹੀ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਤੱਥ ਥੋੜ੍ਹੇ ਵੱਖਰੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੁੱਖ ਨੁਕਤਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਛੇ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ।

ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 211 ਤੋਂ 214 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 211 ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਦੇਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੁੜੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਵੀ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਇੱਕ ਉਜਾੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਕੋਲ ਚੱਕ ਨੰਬਰ 4, ਰੋਸ਼ਨ ਬੇਟ ਅਤੇ ਕੋਟ ਮਹਿਤਾਬ, ਤਹਿਸੀਲ ਸਾਦਕਾਬਾਦ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰਹੀਮ-ਯਾਰ-ਖਾਨ ਵਿੱਚ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 31 ਮਿਆਰੀ ਏਕੜ ਅਤੇ 6 | ਪਿੰਡ ਸ਼ੇਰਪੁਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਸਮਰਾਲਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ

ਤਹਿਤ ਉਜਾੜੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 8 ਜੁਲਾਈ, 1949 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 4892/S ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਅਲਾਟਮੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਅਰਧ-ਸਥਾਈ ਅਲਾਟਮੈਂਟਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ

-3-

ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਡੇਮੀਨੀਅਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ। ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਲਾਟਮੈਂਟਾਂ 8 ਜੁਲਾਈ, 1949 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 4891/S ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਅਲਾਟਮੈਂਟਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਧ-ਸਥਾਈ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਿੰਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਚੀਫ਼ ਸੈੱਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੰਦਰਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੂਲ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਰਕਬਾ ਨਹਿਰੀ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 28 ਸਤੰਬਰ, 1961 ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ; ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੇ ਇਸ ਤ੍ਰਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, 15 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਅਤੇ 5 ਜੇ ਯੂਨਿਟ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ 15 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਅਤੇ ਆਈ ਯੂਨਿਟ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬਕਾਇਆ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਕੇਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਕਾਪੀਆਂ ਨੇ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਦਰਸਾਏ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਨਹਿਰੀ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ। ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦੀ ਰੈਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੀ ਮੁੜ ਜਾਂਚ ਲਈ ਰਿਮਾਂਡ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ, ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਸਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸੂਚੀ A ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਧਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ

“ਚੱਕ ਨੰਬਰ 4 ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਪੀ 1948-49 ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਦੀ ਹੈ ਜੋ 20 ਅਕਤੂਬਰ, 1961 ਨੂੰ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

-4-

ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ 20 ਅਕਤੂਬਰ 1961 ਨੂੰ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੇ ਪਿੰਡ ਕੋਟ ਮਹਿਤਾਬ, ਤਹਿਸੀਲ ਸਾਦਕਾਬਾਦ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਦੀ ਕਾਪੀ, ਸਾਲ 1947-48 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਕਾਪੀਆਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਵਿਭਾਗ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਲ 1946-47 ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਲਾਟੀ ਨੂੰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵੇਂ ਕਾਪੀਆਂ ਹਾੜੀ, 1947 ਦੀ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਸਹਾਇਕ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਉਸ ਨੇ ਅਨੁਸੂਚੀ ਬੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਿਤੀ 6 ਅਗਸਤ, 1962 ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:-

"ਸਾਲ 1947-48 ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਦੀ ਕਾਪੀ ਵਿੱਚ ਸਾਉਣੀ, 1947 ਅਤੇ ਹਾੜੀ, 1948 ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹਿਰੀ ਸੀ।"

ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸਾਉਣੀ, 1946 ਅਤੇ ਹਾੜੀ, 1947 ਲਈ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਦੇ ਅਸਲ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਵਾਯਾ ਵਿਖੇ ਤੁਲਨਾ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਦੀ ਪੂਰਵ-ਅਧੀਨ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਉਸ ਖੇਤਰ ਦੀ ਕੀਮਤ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ: ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਨ। ਮਾਮਲਾ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਲਿਜਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ '...••

ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾੜੀ, 1947 ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਇਹ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਾੜੀ, 1948 ਅਤੇ ਸਾਉਣੀ, 1948 ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਕਾਪੀਆਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਵਾਹਗਾ ਦੀ ਤੁਲਨਾ 'ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਕਰੇ। ਨਿਰਧਾਰਤ ਦਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਧੂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਵਾਧੂ ਤੁਲਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਅਲਾਟੀ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹੜੀ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।" ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਖਰੀਦ ਮੁੱਲ ਰੁਪਏ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਗਿਣਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਮਿਆਰੀ ਏਕੜ ਲਈ 800 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਿਆਰੀ ਏਕੜ, ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਮਿਆਰੀ ਏਕੜ ਲਈ 1,000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਿਆਰੀ ਏਕੜ, ਅਗਲੇ ਪੰਜ ਮਿਆਰੀ

-5-

ਏਕੜ ਲਈ 1,250 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਿਆਰੀ ਏਕੜ, ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਪੰਜ ਮਿਆਰੀ ਏਕੜ ਲਈ 1,500 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਿਆਰੀ ਏਕੜ।

ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਚਾਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇੰਟਰ ਏਯੂਏ ਨੂੰ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਵਾਧੂ ਵਿਖੇ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਕੇਸ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਰਤ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ 15 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਦਰਾਂ 'ਤੇ 18,500 ਰੁਪਏ ਦੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 1 ਯੂਨਿਟ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਈ ਗਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਵਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਦੇ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਤਿਆਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਸਲ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਵੰਡ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਵਾਹਗਾ ਤੁਲਨਾ" ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਚਾਰ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਸਹੀ ਕੋਣ ਤੋਂ ਕੇਸ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਜਾੜੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਜੋ ਹੁਣ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਐਕਟ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਇਵੈਕੂਈ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ (ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ) (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ) ਐਕਟ, 1954 ਦੇ ਇੱਕ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਈ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਲਾਟਮੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਮਹਿਜ਼ ਐਕਸ ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਤੇਹਫ਼ੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਜਾੜੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਆਦਿ ਵਜੋਂ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਮੁਸਲਿਮ ਉਜਾੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਵਸਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ- ਤਰਲੇਕ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਲੈਂਡ ਰੀਸੈਟਲਮੈਂਟ ਮੈਨੂਅਲ

-6-

ਦੇ ਪੰਨਾ 8 'ਤੇ ਚੈਪਟਰ 1 ਦੇ ਪੈਰਾ 19 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਨੂਅਲ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। :-

"ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੈਪਸੂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬੇ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਇੱਕ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।"

ਇਸਦੇ ਲਈ, ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੇ ਗਏ ਕੁੱਲ ਰਕਬੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਛੱਡੇ ਗਏ ਕੁੱਲ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਮਿਆਰੀ ਏਕੜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਕਟੌਤੀਆਂ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ-ਕਿਉਂਕਿ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਖਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸਥਾਪਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ-ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਪਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਸਫ਼ੇ 34-35 'ਤੇ ਅਧਿਆਇ II ਦੇ ਪੈਰਾ 11 ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ: -

(1) ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਾਲੀਆ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀਆਂ; ਜਾਂ

- (2) ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਜਿਸਟਰਡ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹਵਾਲੇ;
- (3) ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਜਾਂ ਹਵਾਲੇ; ਅਤੇ
- (4) ਤਸਦੀਕ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਏ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਅਚਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਰਵਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਹੁਤੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਲਿਆਉਣ ਲਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਦੋਵਾਂ ਡੋਮੀਨੀਅਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ ਦੁਆਰਾ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਦੋਵਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ

-7-

'ਪੱਛਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ' ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਰਥ-ਸਥਾਈ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਆਮ ਆਧਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਵੰਡ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਅਲਫਾ, 15 ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਢਿੱਲੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵੀ, 1947, - ਚਾਹੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਲੰਬਿਤ - ਵੀ ਦੋਵਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। (ਮੈਨੂਅਲ ਦਾ ਪੰਨਾ 46 ਦੇਖੋ)। ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੂਜੇ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਤੋਂ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਜਾਂ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਜੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਵੰਡ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਹੈ। ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੰਦਰਾਜ਼, ਪਹਿਲੀ ਫੇਡ, ਅਜਿਹੀ ਮਲਕੀਅਤ ਦੀ ਹੱਦ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੰਦਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਇੱਕਮਾਤਰ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗੀ ਹਦਾਇਤਾਂ

ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਅਤੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਕੰਮ ਵੰਡ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰੋ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਵਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੰਦਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਇੰਦਰਾਜ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੰਡਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੇਤੀ ਅਧੀਨ ਸੀ ਜਾਂ ਸਿੰਚਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਸਾਲ 1945 ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਖੂਹ 1946 ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਵਾਰੀ ਵਿੱਚ ਖੂਹ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਚਾਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਮਾਂਬੰਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਅਸਲ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵਿਚ ਗਲਤੀਆਂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਸ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ।

-8-

ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ, ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇੰਦਰਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਸਿਰਫ ਇਹ ਨਿਰਪੱਖ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਉਪਲਬਧ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਏ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਅਦ ਦੇ ਡੀਡ ਜਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀਆਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਗਲਤ ਹਨ। , ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤ ਅਸਲ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਭਾਗ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤ, ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਵਿਭਾਗੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ, ਇਹ ਨਿਰਪੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਇਸ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ। ਲਈ ਖਰੀਦ ਮੁੱਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ । ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਖੇਤਰ ਜਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੱਕਦਾਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ

ਕਰਨ ਦਾ ਬੇੜ ਉਸ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਪਲਬਧ ਸਾਰੇ ਸੰਭਾਵੀ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਜੇ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹਨ, ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ, ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤਸਦੀਕ 'ਤੇ, ਉਹੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਹੋਰ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੁਵਿਧਾ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵੀ ਇਸ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜੇਕਰ, ਅਸਲ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਪਸ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੁੱਚੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵਾਧੂ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਅਸਲ

-9-

ਵਿੱਚ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿੱਤੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਹਰਜਾਨੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜੇਕਰ ਉਜਾੜੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੀਮਤ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਪੈਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਹਿਕਮੇ ਕੋਲ ਇਸ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਆਖਰਕਾਰ ਉਸਦਾ ਦਾਅਵਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਣ ਲਈ. ਵਿਭਾਗ ਲਈ ਕੋਈ ਹਰਜਾਨਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਆਜ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ; ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਖੌਤੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। .

ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਲ 1947-48 ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ 1948-49 ਦੀਆਂ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਮੁਸੀਬਤ ਵੀ ਉਠਾਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲ 1946-47 ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 15 ਅਗਸਤ, 1947 ਨੂੰ ਖੜੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀਆਂ 'ਤੇ

ਨਿਰਭਰਤਾ ਨਾ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ। 1947-48 ਦੇ ਲਈ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ 1946-47 ਦੀਆਂ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਉਣੀ, 1946 ਅਤੇ ਹਾੜ੍ਹੀ, 1947 ਤੱਕ ਸੀ। ਹਾੜ੍ਹੀ, 1947 ਲਈ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਮਾਰਚ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 1946-47 ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ 15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। 1947. ਉਸ ਦਿਨ 1947 ਦੀ ਸਾਉਣੀ ਦੀ ਵਾਢੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ 15 ਅਗਸਤ, 1947 ਨੂੰ 1947-48 ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਸਹੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੱਧ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀਆਂ ਆਦਿ ਸਮੇਤ ਅਸਲ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦਾਅਵਾ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸਲ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਅਖੌਤੀ "ਵਾਹਗਾ ਤੁਲਨਾ" ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ

-10-

ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ, ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਧਾਰਨ ਜੱਜ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣਗੇ।

ਹੋਰ ਦੇ ਅਪੀਲਾਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਨੁਕਤੇ ਉਠਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ- ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। 1963 ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੰ: 372 ਅਤੇ 379 ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਬਾਰਡਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਆਰਡਰ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਖਰੀਦ ਮੁੱਲ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰਵ ਵਜੋਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ। ਸੀ.ਡਬਲਯੂ. 1302/61 ਦੀਪ ਚੰਦ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਵਧੀਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਮਿਤੀ 19 ਦਸੰਬਰ, 1963 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਵਿਭਾਗ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਰਡਰ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਪਰੋਕਤ

ਚਾਰ ਅਪੀਲਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋ ਅਪੀਲਾਂ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਣਗੌਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣਗੇ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਖਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Attul Pali

Translator